

детермінацій. Удосконалення системи здібностей людини виключає прагнення до егоїстичних миттєвих цілей, не сприяє розгортанню сутнісних сил людини.

Людина індивідуальна в силу психічних і фізіологічних особливостей. Людині споконвічно притаманні якості, спрямовані на поліпшення й стимулювання свого власного життя. Суспільство та спілкування необхідні людині лише для реалізації соціальних потреб, тобто потреби первинні, спілкування, як наслідок, вторинне. Єднання «людина-суспільство» можливе лише в тому випадку, якщо цілі людини збігаються з цілями суспільства.

Гуманне, людинолюбне суспільство – це суспільство, в якому людина стоїть в центрі суспільного розвитку, суспільство, в якому людина є самоціллю радикальних перетворень.

Незвичайні завдання і труднощі нашої переломної історичної епохи з особливою гостротою ставлять питання про людину, її природу і цінності, її місце і роль в суспільстві, її свободу, творчу активність, відповідальність. Саме життя висуває завдання філософічного осмислення сутності людини та її діяльності в сучасних соціальних системах, необхідність дослідження як закономірностей безпосередньо соціальних систем у цілому, так і специфічних форм самодіяльності людини, її суб'єктивно-творчих і духовно-вольових проявів.

Тези, що викладені, на наш погляд, дозволяють визначити ціннісну концепцію людини, задаючи критерії оцінки якісного розвитку особистості.

Р.О. Яровий

ДО ПРОБЛЕМИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

У даний час формується загальнонаукове уявлення про технології як процес перетворення природного у штучне. У даному контексті технологія сприймається «як наука про організовані процеси в живій і неживій природі» (А.М. Уголев). Можна стверджувати, що складається нове бачення природи – технологічне, яке є надзвичайно конструктивним для вчених і практиків.

Технологічне трактування природи, як здається, дає можливість використовувати невичерпний, накопичений за багато мільйонів років досвід, пройдений природою на еволюційному шляху розвитку. Осягнути «логіку» природи (насамперед – логіку біосфери) – найважливіше завдання людства. Незважаючи на це, сучасна цивілізація практично повністю ігнорує накопичений природою досвід. Технологічний рух людства все далі відходить від технології природи, що, безсумнівно, не може не призвести до екологічної катастрофи.

У цьому випадку необхідний кардинальний поворот науки і практики до природних технологій і створення на цій основі соціальних (у першу чергу виробничих) технологій. Технологічне бачення необхідно поширювати не тільки на природу, але і на суспільство, розглядаючи природу і суспільство з єдиних технологічних позицій. Штучне ж проектується людиною і пов'язане з цілеспрямованою зміною природного і соціального середовища. І, що важливо, зміни повинні здійснюватися, як у злагоді з природою, так і в згоді із сутнісними потребами людини. Для цього необхідно знати: по-перше, «проективні» («конструкторські») можливості природи в цілому і кожного її компонента окремо; по-друге, проективні та конструкторські можливості людського суспільства. Отже, технологічне знання в цілому являє собою знання технологій природи і суспільства.

Ми бачимо, що актуальним завданням сучасної науки і практики стає необхідність утворення в гармонійну згоду людську (соціальну) технологію з технологією природи. Принципове значення в цьому плані має концепція «еволюції (гармонізації) людини і біосфери» (М.М. Моїсєєв). Одним з перших напрямків коеволюції слід вважати «свідомість в майбутньому гібридної системи АЕС + біосоляр».

Поряд із загальнонауковим уявленням про технології необхідно формувати більш «об'ємне», філософське уявлення. Філософське уявлення формується, виходячи з «чотирирівимірності» філософського знання. Ми визначимо основні складові філософського уявлення про технології:

1. Онтологічна. Уявлення про сутність і природу технології, критерії його об'єктивного існування, види і форми технологій, найбільш загальні і необхідні їх властивості, закономірності функціонування і розвитку.

2. Гносеологічна. Уявлення про технологічне знання в цілому, що включає знання про природні та соціальні технології, пошуки їх інваріантних характеристик, принципів відмінностей його знань від знань фундаментальних, види і форми технологічного знання, умови і способи переходу технологічних знань у фундаментальні (і навпаки).

3. Аксиологічна. Уявлення про цінності (і антицінності) тих чи інших технологій, виявлення критеріїв справжніх цінностей, способи функціонування та рівні впорядкованості тих чи інших технологій і, відповідно, типи впорядкованості технологічного знання відповідно до тих чи інших цінностей.

4. Праксеологічна. Подання про основні чинники цілеутворення технологій, вибір та умови тих чи інших ціннісних технологічних орієнтацій.